

Vissza a gyökerekhez, a Hangya hagyományú szövetkezetekhez!

Gyermek- és serdülőkorom már önálló zselléreként (őstermelőként), eredeti Hangya szövetkezeti közösségben élő faluban telt el. Így nyert tapasztalataim alapján elkötelezett híve vagyok az egyszer már történelmi sikert elért falu- és településközösségi szövetkezési formának. A rendszerváltás óta sokféle szövetkezési kezdemény jelent, és bukott meg. A „szövetkezeti” mag eltűnt a mélyben: egyrészt tulajdonhányadi csalással és manipulációval kismizve a mai törvények és erkölcs által védtelen kistermelő tulajdonos tagságot. Másrészt a külső tagokat kismizve, családi szövetkezetté változott, és ez alól a TÉSZ-ek jelentős része sem kivétel, a jelenleg működők sem felelnek meg az eredeti Hangya-elveknek.

■ Történelmi visszatekintés tanulságokkal

„Mikor Károlyi Sándor gróf a hitelszövetkezeteket szervező mozgalom élére állott, a falusi közállapotok valóban szomorú képet mutattak. A középbirtokos osztály csak roncsaiban élt. Legnagyobb részt elhagyta kúriáit, hogy az új földesuraknak adjon helyet. Akik megmaradtak helyükön, fásultan küzdöttek az ősi birtok töredékével és a sok adóssággal”. (A Hangya 25. évére kiadott jubileumi évkönyv)

„Az 1848-as év tehát ennek a nemesnek a jelentőségét megtörte. Nem volt már többé említésre méltó előjoga. Adót kellett fizetnie, mint mindenki másnak. A legtöbben csak nagyon kis birtoknak örvendtek. A bocskoros nemes most lesüllyedt a parasztok közé, akik azelőtt szolgálták. Ezért Magyarországon a birtokosoknak csak a két szélsőségét találjuk meg. A nagybirtokosokat és a viszonylag kis parasztokat. A két szélsőség közötti átmenet hiányzik. A magyar nemzetgazdaság súlypontja nem a centrumban van, hanem teljesen egy oldalon, a nagybirtokosoknál.” (H. Ditz)

A nemzet örök sipolyává manifesztálódott a monarchián belül ráerőltetett éléskamra, vagyis gyarmati szerepköréből származó agrár-centrikussága. E miatt, vérszegény technikai forradalom következményeként, sajátosan történt a „polgárosodása” is. Mivel itt fő eltartó és rangot adó „gazdagsági” jelképnek a földbirtok számított, a nemesség zsugorodása nem a polgárosodás irányába, hanem a földhöz ragadva, szolgálaihoz az éhhalálukig ragaszkodva, zsellérré süllyedéssel, és „kitántorgással” ment végbe, ahelyett hogy szakmát tanult volna. Ezért aztán nálunk a „fekete bojtárok” Jób kinjait példázó szenvedése közben a bevándorló cigány lett a kovács,

meg a teknővájó; a zsidó a kereskedő, az uzorás, az ügyvéd meg a nagybérló; a tót az ács meg az asztalos; a sváb a fuvaros meg a vendéglátó stb. Ebből alakultak a céhek és az iparágak, a technikai forradalom kezdeményei. A magyar meg – tisztelet a kivételnek – vagy Bécsben affektáló udvaronc, zsinóros kacagányban vagyona utolsó darabjait „el-legénykedő” dzsentri katonatiszt, rendi hivatalnok, vagy „fekete bojtár” sorsú cseléd, esetleg földtúró zsellér-paraszt lett.

■ A társadalmi egység megteremtéséért

„Olyanok, akik egyszerre tartoznának a felső és alsóbb osztályokba akár műveltségük, akár tehetségük vagy vagyonuk folytán, Magyarországon igen kevesen vannak. A polgárság csaknem teljes egészében hiányzik még, az érdekek közelítése ez által nagyon megnehezül. Hiányzik a középvezető. Az alsóbb néprétegek tetteje és szorgalma nem érvényesül. A műveltség és a tehetség hatalma nem tör át ezen a távolságon. Mindegyik egyedül magára van utalva. Hiányzik egymás kölcsönös támogatása.

Ahol a középosztály hiányzik, ott lehetnek egyének, de nincs osztály, amelyik a munkát és hatalmat egyaránt gyakorolja. Csupán a hatalom, legyen az szellemi vagy anyagi tőke, jogot biztosít a henyélésre. A munka nem a törekvés kifejezője, hanem a szegénység és kiszolgáltatottságé”. (H. Ditz)

„A falu elvesztette természetes vezető rétegét. A falvak értelmisége, a tanítók és lelkészek kara tájékozatlan volt, s nem ismerte fel akkor még azt a hivatást, amely a népjóléti munka terén várt rá. A jegyzők a központi hatalom szemöldökmozgását

figyelték, mely egyáltalán nem kedvezett a sokak által lekicsinyelt, sokaknál idegenkedéssel találkozó antiliberális „fészkelődéseknek”. A faluban a legnagyobb befolyása a szatócsnak volt, aki bankárja, kocsmárosa, magtárosa, s első virillistája lett a községnek.” (Hangya Emlékkönyv)

„Mi adott Károlyi Sándor grófnak lelket és erőt ahhoz az elhatározásához, hogy életének nyugalomra hívó korszakában (majdnem hetven évesen) életcéljait *fogyasztási szövetkezetek* alapításának munkakörében igyekezzék megtalálni? Károlyi Sándor nemcsak azért alapította a szövetkezeteit, hogy néhány falusi zugbankárt és szatócsot sarokba szorítson, hanem alapította a nemzeti társadalom egységének megmentésére.” (Jubileumi Évkönyv)

■ A becsület és a szociális törődés jegyében

Az olvasó figyelmébe ajánlom, hogy a falu helyzete, körülményei, gazdátlansága, társadalmi-gazdasági és szociális helyzete tüneteiben nagyon hasonlított a maira.

„Az első szervezet gróf Károlyi Sándor kezdeményezésére 1898. április 12-én alakult meg Brogyánban, egy Bars megyei szlovák faluban. A XX. század elején már 70 Hangya szövetkezet működött, 1911-ben pedig már az ezrediket avatták Dömsödön. Az első világháború előtt számuk már elérte a háromezret. A szövetkezetek jelentős eredményeket értek el a falusi áruellátásban, a kisparaszti áruterelés fellendítésében, a hitel- és áruuzsora leküzdésében, valamint a tejtermékek könnyebb értékesítésében. A tordasi mintafaluban a gyermekgondozást, az iskola-fenntartást és az egészségügyi szolgálatot is a szövetkezet látta el.”

Az események nagyon gyorsan peregtek, és közben a visszaszorított uzorások is akcióba lendültek. Ezeket az akciókat pedig még csírájukban meg kellett kontározni. Az történt ugyanis, hogy a hiteluzsora után – mivel ezt a lehetőséget a hitelszövetkezetek befagyasztották – megjelent az áruuzsora. Vagyis az agrárgazdálkodásban alapvető áruféleségekből mesterségesen hiányt idéztek elő, majd ezeket piacra dobva uzsoraáron forgalmazták. Ezért

gyorsított menetben meg kellett alakítani a Fogyasztási Szövetkezeteket.

„Meg kell állapítanunk, hogy a Hangya-mozgalom nálunk hazai szükségletre, a történelem nyomására, és nem külföldi mintára készült. Nálunk főként a fogyasztók olcsó és becsületes kiszolgálása és a szociális törődés vált fontossá, valamint az, hogy a hátrányos helyzetbe került falusi népet közelebb hozzák az üzleti élethez.”

„A Hangya-mozgalom országos szervezetének kiépítésében a deduktív (felülről lefelé haladó) módszert választotta: Először megalakult a Hangya országos központja, majd innen mozgatva kiépítették az országos hálózatot. Az indulásnál először csak 17 000 korona üzletrészt tudtak jegyeztetni, de ezt Károlyi saját vagyonából 50 000-re egészítette ki.”

„Az eredeti Hangya rávezette a falut az egymás segítése, az önszegélyezés jelentőségére, életet, sorsot formáló erejére. Ésszerűen számító, okosan takarékoskodó kisemberek tömegeit nevelte fel.” (*Jubileumi Évkönyv*)

■ A globális tőke uralma alatt

A Hangya-szövetkezés eredendő szándéka, mint az eddigiekből kiderül, nem a mezőgazdasági üzemekről, hanem a faluról, mint társadalmi-gazdasági, szociális-kulturális- oktatási és östudást hordozó, túlélést ígérő közösségről szól, annak megsegítését, átalakítását, megélhetését célozza. Abban is biztosak lehetünk, hogy ma, a globális piaci tőke által uralt világ-gazdasági rendszerben holland, vagy dán közös farmer tulajdonú szövetkezeti rendszer sem lenne képes olyanná kiépülni, mint amilyenre a polgári demokratikus szakaszban, amikor az értéktörvény (nem a spekulatív profit-maximalizálás törvény) hatálya alatt épült.

Az értékeremtő folyamatok dominanciája idején megizmosodott és megkövesedett, gazdasági demokráciát védő alapokmányukkal, a spekulatív tőkének ellenállni képes országos szövetkezeti hálózatok jöhettek létre. Ennek ellenére megmaradásukat ma már a nemzeti fontosságuknak megfelelő állami támogatásnak és védelemnek köszönhetik. E nélkül – az EU, de különösen a WTO globális tőkét szolgáló, a tőke szabad áramlását minden másnál fontosabbnak erőszakoló határozatai mellett, azok kijátszása, vagy nyílt lábbal tiprása nélkül (termelői támogatás, komplex piacvédelem és protekcionizmus) – egy napot sem élneek.

A protekcionizmuson túl, valódi szövetkezeti rendszerükben való megmaradásuk alapvető feltétele minden államban „belső piacának szubszidiáris” beszerzői, terme-

lői, fogyasztói, szolgáltatói, önszegélyező közösséggé szervezése. A háromrétegű válságinterferencia miatt élet vagy halál szintűre emelkedett kockázat, és a növekvő szállítási költség labilitás kegyetlen erővel nyom ebbe az irányba.

■ A globális piacgazdaság mozgatói

Egy mienkhez hasonlóan vertikálisan (feldolgozás, forgalmazási lépcső) kirablott agrárágazatú országban a termelési vertikumrétegek között is legkockázatosabb, mert legnagyobb holttőke aránnyal technológizált, túltámogatott, ezért túltőkésített GOFR félágazattal minden szövetkezés és termékpálya meddő vállalkozás. A globális piacgazdaságban két döntő tényező az úr: a spekulatív tőketartalék, és spekulatív forgalom manipulációra képes, piac-technikai allokáció. Ezek mozgatják a világot. Akinek mind a kettő van, kirabolja a többit. Ezért akinek tőkéje nincs, ha élni akar, a piaccal kell kezdenie valamit. Más, már modelljében kipróbált, társadalom-gazdaságilag elfogadható megoldással kell a piacot elfoglalnia.

A három féle (klíma, világ és nemzeti) válsághullám halmozódási fenyegetettség, és nemzeti túlélési törekvések miatt helyi (szubszidiáris) élelmiszer önrendelkezési jog és felelősség védhető, mert maga a túlélési mód. (Mellesleg minden európai állam errefelé mozog.) Íme, egy friss példa:

■ Termeld meg saját élelmed!

„A brit kormány 2030-ig szóló mezőgazdasági stratégiáját ismertette egy oxfordi konferencián. A »termeld meg saját élelmed« jelszóval félmjelzett programban kiemelt helyet kapott az állampolgárok földhöz juttatása.

A gazdák közben az egyre nagyobb hatalommal bíró szupermarketek miatt panaszkodnak, melyek lenyomják a termelői árakat. (...)” (*Forrás: piascesprofit.hu*)

A fenti okok miatt, ilyen vagy olyan módszerrel, minden okos nemzet saját piacát szervezi. Úgy, hogy a fogyasztást, (a piac közvetlen létfenntartást szolgáló szegmensét) a helyi társadalom-gazdasági közösségen belülre szervezi, egy közösségben a termeléssel, és minden más faluközösségen belül lévő kisvállalkozással, vagy szolgáltatással. Nem az állammal foglaltatja el, az nemzetközileg veszélyes!

A valódi Hangya szövetkezeti mozgalom, eredeti alapelveit és feladatait adaptálva, minden, a faluban illetve településen létező értékeremtő tevékenységi forma integrálásával, kell, megszervezze a falut, amely így, létrejöttének, eredeti igé-

nyének folytatásaként, multifunkcionális társadalom-gazdasági „családi” közösség fejlesztésének útjára lép. A Hangya, vagy eredeti céljainak megfelelő szövetkezés döntő tényezője kell, legyen a falusi megélhetésnek és munkahelyteremtésnek, vele a népességmegtartásnak. Erre a mai magyar mezőgazdasági rendszer képtelen, sőt mozgásának hatásával mindez ellentétes!

■ Új agrárrendszerre van szükség

A „Hangya” – falun belüli áruellátás árucseréig menő megszervezésével, sőt a szolgáltatások, a szükséges oktatás, a közös szórakozás és szociális ellátás bizonyos részének átvételével – magába foglalja, közösségbe szövi a multik fő célját képező, maximális profitszerzésre lehetőséget adó PIACOT! Ez – az eszközbeszerzésen és működtetésen túl – helyi eredetű, történelmi tapasztalatok által kierielt hagyományos minőséget biztosító termeléssel, feldolgozással előállított termékekkel, forgalmazással, szolgáltatással és fogyasztással, lehetőséget adhat, hogy a turizmussal jelentős részben ilyen formában „exportáljuk” a helyi készítmények egyre nagyobb részét. Módot adva, hogy ezekből, a legkedveltebbek feldolgozását nagyüzemivé fejlesztve, különleges minőségű, márkavédett formában, globális piacra engedjük. Ha viszont a válság-interferencia létveszéllyel jelentkezik, ez a nemzeti túlélés alapja lehet. Egy évtizede hirdetjük, hogy a jelen ágazati romokból túlélést és megélhetést biztosító kétdimenziós nagyrendszert építeni – a fenntarthatóság, társadalmi hatékonyság, népességmegtartás, minőségi élelmiszer-ellátás, technikai korszakváltás és válsághalmozódás követelményeinek érvényesítési igényével – eszement, nemzetrontó vállalkozás. Vagyis az előbbi paradigmák alapján a földtulajdon, a víztulajdon és használat, birtokrendezés és ennek megfelelő földreform alapjára épített, új agrárrendszerre van szükség!

El kell határolódnunk azonban attól a Fidesz szövetség zászlaja alatt kialakuló vidékámító programtól, ami „Versenyképesség” jelszó alatt, önálló agrárpolitikai programmal kezelné és támogatná a tömegáru termelő nagyüzemeket, amelyek csak a támogatásoktól gazdaságosak. A vidéki szociális problémák megoldására (de főleg eltakarására) ugyanakkor külön programként szerveznének egy megélhetési, munkahely-teremtési esetekkel „csordogáló”, kirakatprogramokkal kommunikált, vidékfejlesztési és etnikai luftballont.

Látni kell, hogy a GOFR export a nemzet érvágásaként működik. Ezért a hazai

fogyasztáshoz illeszkedő struktúravál-
tással és az EU szólamként hangoztatott
„munkahelyteremtés”, „népességmegtartás”,
„fenntarthatóság = eszközhatékony-
ság”, „egészséges, minőségi élelmiszer-
termelés”, „környezetvédelem” jelszavak
megvalósítását stratégiai célnak tekintő
támogatási rendszerrel mozgatott, új élel-
miszerágazatot akarunk építeni.

■ Amiről a Hangya-alapelvek szólnak

E cikk terjedelmi korlátainak megfelelő
vázlatossággal megpróbálom bemutatni,
hogy az éppen most induló gazdaszövet-
ség mozgalom alapértései sokban eltér-
nek ezektől az elvektől. E gazdaszövettség
szervezői nem a faluról, hanem kizárólag
a kis és közép-vállalkozásokról, még több-
ször családi gazdaságokról beszélnek. A
Hangya-alapelvek ugyanakkor a faluról,
mint komplex közösségi megélhetési fel-
adatokról szólnak.

1. Nagytömegű kis és családi vállalkozás,
szövetkezve és megállapodott termelési
rendszerrel, (fajtával, technológiával,
gondozással) szakosodva, nagytömegű
alapanyagot állít elő;
2. Ezzel bármilyen feldolgozóipar, vagy
felvásárló felé jelentősen kedvezőbb
alkupozíciót tud kikényszeríteni;
3. Ha azonban az élelmiszeripari üzem
(sok nyugat-európai állam rég kiépült
agrárrendszeréhez hasonlóan) termelői
tulajdonú tejfeldolgozó, vágóhíd,
gabona (köz-) raktár, vagy pld. hűtőház,
akkor:
  - növekszik az átvételi biztonság,
  - a termelő fizetési és jövedelemgaranciát is kap, amely folyamatban az állam
közgazdasági szabályozásán keresztül
az egész piacot is tudja befolyásolni.

■ Bólogatásokkal és parancsokkal megerősítve

Ez a globális világgazdaságban, egy rend-
szerelméletileg átgondolatlan tézis:

1. Hazánkban néhány évvel ezelőtt kitű-
nő minőségű termékeket előállító fel-
dolgozó, forgalmazó üzem volt. Igaz, a
világtőke szolgálatába menekülő két-
lelkű magyar elit – a szocialista pártál-
lam 40 éve alatt tanúsított antikapita-
lista magatartásának vezekléseképpen – a
„multi gazda” tulajdonába lihegte.
Annak azonban, a radikális protekci-
onizmusból eredő termelési túltőkésítés
következtében, nem termékből,
hanem piacból van hiánya. Oly mér-
tékekben, hogy számára megérte, hogy
a Parmaláéhoz, Kabáéhoz, Sárvárhoz,
Kapuvárhoz, Mátészalkához hasonló
korszerűségű és termékminőségű élel-

miszeripari cégeket csődbe vigye, és
egyszerűen lerombolja, (Az EU tolmács
szintű, globális piacvállású, hivatalno-
ki karának együgyű bólogatásával és
parancsával megerősítve). Ezzel a szán-
dékmal és erővel kellene a szövetkezet
tagi tulajdonú és léptékű feldolgozó
üzemének a spekulatív globális piacon
„versenyeznie.” Hogy itt milyen átvételi
biztonságot lehet garantálni, azt az ideai
átvételi helyzet bemutatta.

2. Fel kell azonban tenni a kérdést: lehet-e
globális piacgazdaságban termelőnek
jövedelemgaranciát adni? Ez a speku-
latív piac jellegéből eredően lehetetlen.
Egy esetben igen: ha a piac (fogyasztás)
is a termelővel egy rendszeren belül
van. A globális piac spekulatív profitma-
ximalizálási lehetőségét éppen a moz-
gás, a (természetes keresleti) bizonyta-
lanság, vagy indukált keresletváltozás
adja. Érték alapon mozgó stabil pia-
con ki tudna hihetetlen nyereségeket
kaszálni? Ezért a bizonytalanságot, ha
kell, manipulatív folyamatokkal gerjeszti.
Jövedelemgaranciát csak a költség-
vetési eladósodás és egyéni meggazda-
godás vazallusi viszonyában hajbókoló
komprádor kormányok adnak a globális
tőkének, hogy kegyeit el ne veszítsék.
Hasonló a helyzet az átvételi bizton-
sággal.
3. Tegyük fel, hogy ezek a volt nemzeti
„termékpályák” – a világgazdasági verseny-
nek kitéve – állami támogatással, a ter-
melők tulajdonába kerültek volna, akár
állami hitelként, vagy akár ingyen. Ha
létezése a piacra szabadult globális
tőkét annyira zavarta, hogy megvásárol-
ni és megsemmisíteni is érdemes volt,
mit kezdett volna ezzel egy legnagyobb
eszköz-energia fajlagos ráfordítással
termelhető – ezért már eddig minden
jelzőleg lehetőségét hitelre váltó – „sza-
kosodott formában” termelő, 70% GOFR
nyersanyagot „előállító” szövetkezeti
tulajdonos kollektíva? Mit tudna tenni
a piacért való háborúban akármilyen
koncentrált kínálattal, de spekulatív,
pénz-áruval kipókerezett tőkeháttér és
spekulatív allokációs rendszer nélkül?
Magára tudja ezt vállalni mai helyzeté-
ben az állam? És ha igen, társadalom-
gazdaságilag mit kapna érte? A terme-
lési támogatással együtt ezt is a Pro-
fit-isten oltárára helyezné áldozatként?
Miközben az országban 250 000 gyerek
éheznek? Ez a formáció a kínálati koc-
kázattal arányosat bukna, vagy csalna.
Bajnai úr ebben „consulting Manager”.
Érdeklődjenek nála.
4. Ismételjük meg: a spekulatív, pénzpi-
ac-központú globális piacgazdaságban,
a központot képezve a termelés és a

fogyasztói világtömeg között, a speku-
latív befektetői tőke „uralkodik”. Világ-
léptékben!

5. Ami az állami közgazdasági szabályozást
illeti, az vagy globális, vagy nemzeti. Ez
két teljesen más szemléletű és törekvő-
sű rendszer. A miénk jelenleg minden
porcikájában globális. Nemzetáruló. A
szocialista-liberális koalíció, bűn felejté-
tő nyáladzásában, olyan jobbágy jellegű
hitelfüggőségbe hazudta az országot,
amely bizonyos viszonyváltoztatások
nélkül a nemzeti túlélést veszélyezteti.
6. Ha nemzeti lesz egyszer az állam, a
piac megszervezéséhez, a támogatási,
hitelezési, hatósági, jogalkotási, okta-
tási stb. hatalmi ágazatokon keresztül,
(lásd Ausztria, Olaszország, Franciaor-
szág, Finnország) a nemzeti gazdasági
tényezőknek túlélési lehetőséget tud
kitaktikázni. Ugyanakkor a fenti helyze-
tünk miatt, a mai világban Isten oltal-
mazzon bennünket, hogy a piacot nyílt
állami, hatalmi eszközökkel védjük meg.
A belső, és később külső piacot is, gaz-
daságszervezeti és rendszerszervezési
rendben lehet megszerezni és megtar-
tani.

■ Piac, spekulatív tőke uralommal

A gazdaszövettség szervezés követke-
ző tétele, hogy az európai piac globális
méretű piac, ahol a koncentrált kereslettel
szemben jelenleg csak koncentrált kíná-
lattal tudnak a gazdák helytállni.

7. Ha csöppnyi országként minden áron a
világtőkével akarunk bajvívni, akkor ez
igaz. De ha már mindenképpen muszáj,
nem lenne jobb ezt első lépcsőben a
saját pályánkon próbálni? Annál inkább,
mert aki ezt egyszer már megtette, jól
tudja, hogy a magyar mezőgazdaság
jelenlegi globális terméktömege mel-
lett csak 15 millió ember ellátásához
elegendő terméket képes előállítani.
A felesleg azonban döntően GOFR-
termék. Húsból, zöldségből, gyümölcs-
ből, éppen nagy szakosodási örületünk
miatt – történelmi hagyományunkkal
ellentétben – a választék hiánya miatt
jelentős hiány van, ugyanakkor a sza-
kosodott fajtákból állandó átvételetlen
felesleg. Vagyis, ha a helyi termelést táj-
egységi hagyományokhoz igazítanánk,
GOFR-on kívül éppen csak lefednék a
hazai igényeket. Ha a piacot rendszeren
belüli érdekeltségűvé tennék.
8. A fenti lehetőségek birtoklása nélkül a
koncentrált kínálat csak számszor arányú
előnyt, de arányos kockázatot is jelent.
Ezért veszélyes a mai rendszerben a
szakosodás. Lásd ez évi gabona repce
kukorica kínálat.

9. **Megjegyzés:** Az EU-piac protekcióval védett, de természetében globális piac, spekulatív tőke uralommal, amelyen belül az árukkal nem támogatást exportálunk, hanem cserélünk. Itt azonban a látszattal ellentétben az piac-képesebb, aki támogatottabb, mert a közösségi terhek számlájára olcsóbban ajánl. Vagyis közpénzen piaci előnyhöz jut. És mi kevesebbrel állandó hátrányban leszünk. Kívülre viszont az áruval nagyobb hányadú költségvetési kiadást, ajándékoz. A spekulatív tőkének. Tiszta potya pénz! Ezeket a támogatott területeket nagyon szereti. Ez az üzemi ál versenyképesség. (Pl. Japán, amit támogat, csak külön elbírálás alapján engedi exportálni.)

■ Az állam kezelje rangján a Hangya szövetkezést

„A szerveződő gazdaszövetségek természetesen mindent megtesznek az önkormányzat által védett helyi piacok kifejelesztése érdekében, ahol a helyi vevők garantált minőségű – genom és allergizáló adalékmentes – hazai előállítású élelmiszereket vásárolhatnak, a multinacionális cégek gyakran bizonytalan eredetű áruinál kedvezőbb feltételekkel”.

10. **Megjegyzés:** az állam meg az önkormányzat védje meg a piacot, a fogyasztó meg tapsikoljon, hogy hazai terméket vásárolhat. A gazda meg szövetkezzen, az állam meg gondoskodik a termék-utak garantáltságáról. Elnézést, de ez ma képtelen nézet. Lényegében tér el a Balogh-féle fundamentális Hangya szövetkezeti filozófiától. Abban a felfogásban ugyanis a termelés is, a piac is, a beszerzés is, a fogyasztás is, a feldolgozás is, a szolgáltatás is, a tekepálya is, sőt néha az iskola is Hangya szövetkezet kezelésű. Amelyet az állam, mint fontos nemzeti társadalom-gazdasági intézményt támogatva, vidékpolitikájának kulcs intézményeként kezel. Az önkormányzatnak meg pótolhatatlan közössége, amivel mindenben együttműködik, és ahol mindkét fél a másiké is. Ha jól működnek, elválaszthatatlanok.

„A szövetkezet olyan társulás, hangsúlyozzák az új gazdaszövetségek szervezői, melyben több önálló gazdaság valamely szolgáltatást, gazdálkodási műveletet közös üzemben végez, vagy végeztet el úgy, hogy az egyes gazdaságokat egyébként független különállásukban meghagyja. A szövetkezet a tagok tevékenységét előmozdító szerveződés, valójában egy saját kisvállalkozói beszállító rendszer.”

Megjegyzés: az igazi gazdaszövetkezet biztosan ilyen. Az igazi Hangya szövetkezet azonban ennél sokkal több. (Lásd: fent)

■ A drága végtermék eladhatatlanná válik

„A Gazda szövetkezetek társadalmi-gazdasági környezetében egyik oldalon a piac van, a másikon pedig az emberek boldogulásának igénye. A családi tradíciókat őrző gazdaság is csak akkor tartható fent folyamatában, ha az egyéni teljesítményeket értékelő munka-jövedelem elsődlegessége érvényesül a társulásokban a tőke-jövedelemmel szemben. A jövedelem biztonsága maga a kiszámíthatóság!

A termelő nem rendelkezik valós piaci információval, így a piaci kockázat hátrányainak többsége visszahárul reá, miközben a jövedelem elosztásra nincs ráhatása. A termékpálya szakaszok egymástól elkülönült – sőt leggyakrabban ellenérdekű – tulajdonosi pozíciója következtében vagy aránytalanul megráglal a végtermék a szakaszonként rárakódó ÁFA és nyereség-igény miatt, ami eladhatatlanná teszi a terméket, vagy "üzembiztosan" tönkreteszi a termelőt a lezorított átvételi ár miatt" – szól a következő érvcsoport.

Megjegyzések: ebben, mint cseppben a tenger, jelen vannak azok a köz- és agrárgazdasági fogalmak, összefüggések, amelyek tartalma a világ gazdasági rendszer lényeges változását megtevesztés céljával nem követte. A globális tőke érdekét szolgáló neoliberális agrárgazdaságtan, a tőke végleges elidegenedésének álcázására, és ezt szolgáló közgazdasági módszerek „tudományos” elfogadtatására változatlan értelmezéssel használnak.

■ Megszívlelendő, tanulságos példák

- A gazdasági környezetben „egyik oldalon a piac van, a másikon az emberek „boldogulásának igénye” a munkajövedelem elsődlegessége. Íme, a polgári kapitalizmus értékkepző munka és piac viszonyának, értéktörvény uralta időszakának termelés- piac viszonya. Ebben az értékteremtő termelés a gazdasági rendszer uralkodó tényezője, motorja, a javak, rangok és osztályok meghatározója. A piac pedig a termelés és fogyasztás (kereslet és kínálat) találkozásának helye, ahol a fogyasztás felesleget és hiányt szülve, mérlegként regulálja a termelést.
- Idillikusan áttekinthető rendszer. A bankok, uszorosok hitel- és tőzsde játéka sokszor patológiusan megzavarja ugyan, de míg a tőke mozgásának döntő

részét az államhatáron belül bonyolítja, az állam maximum extraprofit szintjén regulálni, „kezelni tudja” a viszonyokat. A tőke a nemzet szabályai között kénytelen érdekéből eredő mozgásait behatárolni.

- A második világháború azonban e viszonyokat megfordította. A világ minden állama az apokaliptikus rombolás sebeit kezelte. Minden kormány kivétel nélkül (még az USA-é is) tőkehiánnyal, és az USA-n kívül áruhiánnyal küzdött. Ezeknek viszont – a fizetőképes kereslet hiánya miatt – elhelyezhetetlennek látszó tömegével rendelkezett, a háború minden pusztító eszközének előállítójaként, a világ szinte minden ingó vagyonát kiszivattyúzta, ezért hatalmas tőketartalékkal és hihetetlen nagyságú tömeggyártási kapacitásokkal rendelkező, minden nemzeti határt túlnövő világtőke, és világvállalatai. Ebből eredően minden állam, ma már vállalat és az egyének egyre nagyobb hányada, eladósodott.

- A függőség megfordult. A világvállalat mozgáshatár és ellenőrzés nélkülivé változott, és elszabadulva saját érdekeinek, tehát alaptörvényének érvényesülését kényszeríti rá a világgazdaságra. A tőkének egyetlen igénye, törvénye van: a maximális profit elérése.

- Ennek céljából mindent árúnak tekint, ami, és aki a maximális profit elérésében szerepet játszik. Az embert is minden társadalom-gazdasági elemével együtt. A termelés a profitszerzésnek csak egy szegmense. Így válik a munkás éppen olyan munkavállalóvá, mint a magazinoknak és TV csatornáknak meztelen fenekét bemutatás céljára „eladó”, celeb, vagy „sztár”. Ugyanígy kutatásokat a profitnövelést szolgáló témák felé terelő, vagy az eredményeket a marketing szolgálatába rendező, a globális tőke által igényelt kategóriákat nem karbantartó, ezért megtevesztő kommunikációjú tudományos munkatárs. A fél ország baromfiállományát kiirtó, hatósági szakember, stb.

- Ettől kezdve minden áru annyit ér, amilyen szerepet játszik a tőke maximális profitjának elérésében. Vagyis, amennyit a fogyasztó és tőke között, a piac központjában hegygé növekedett, spekulatív profitvadász tőke játékában, manipulációjában az adott percben ér. Kit érdekel itt a termékpálya, ha nem jár profitnövelő hígítással, utánzással, és spekulatív időbeni és térbeni manipulációs lehetőségnöveléssel. Pl. napi fogyasztású termékeket, gyűgyük fel tejet, több hónapos enzím (katalitikus redukáló) bénító hatású adalékokkal, vagy csomagolással, több hónapos tartósi-

tással időbeni és térbeli spekulációra alkalmas „konzervvé” alakít. (Kit érdekel itt az allergiaveszély?!)

- Mivel itt az uralkodó módszer, ingadozási mozgásra a másodperc töredékéig reakcióképes pl. valuta piaci elektronika folyamatos alkalmazása, éppen az a cél, hogy ne legyen biztos piaci információ, hanem csak manipulatív trend „jóslatok”. Tessék hallgatni gyakrabban a gazdasági rádió, időjóslnál is gyengébb, dadogó nyögő, mellébeszélő, bugyuta jelenségek alapján tenyérvjósító tőzsdei „szakértőit”! A spekuláció lényege a megtévesztés, nem a hiteles tájékoztatás. Ellentét-

ben egy országos rendszeren belül levő helyi piaccal.

- A globális piacon a verseny az egyetlen célhoz vezető viszony. Minden együttműködés csak a fenti kényszernek való engedelmesség taktikai, ideiglenes megszakítása. A verseny tulajdonképpen az egyetlen, a végső helyért folytatott minden más társ megsemmisülését célzó profit koncentráció küzdelem. Ezért történik a naivan globális piacra törekvő, „tisztalelkű, gyónó, áldozó szövetkezetekkel” az, ami a nagyváros peremén, a szüzekkel. Megmaradásuknak egyetlen feltétele van, hogy a számukra kezelhe-

tetlen világpiacot, a striciket és az utca-sarkot megkerülik, és becsületes családi közösséget alakítanak. Ahol a verseny helyett a túlélést szolgáló együttműködés az uralkodó törekvés és magatartásforma. A veszély így is félelmetes!

Dr. Nagy Bálint